

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ УЧАСНИКАМИ ОСВІТЬНОГО ПРОЦЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Бобирьова Л.Є., Муравльова О.В., Дворник І.Л., Ільченко В.І., Пікуль К.В., Дуднікова А.М.

Українська медична стоматологічна академія

В умовах пандемії освітній процес вимагає застосування дистанційних технологій. Розглянуто особливості підготовки здобувачів вищої освіти в умовах дистанційного навчання в УМСА й необхідність підвищення професійного рівня викладачів задля забезпечення якості освітніх послуг.

Ключові слова: дистанційні технології, підвищення кваліфікації, дистанційна освіта, індивідуальний підхід, інформаційні технології.

In a pandemic, the educational process requires using different distance technologies. The peculiarities of training applicants for higher education in the conditions of distance learning in UMCA and the need to improve the professional level of teachers to ensure the quality of educational services are considered.

Key words: distance technologies, advanced training, distance education, individual approach, information technologies.

З урахуванням змін, які система вищої освіти зазнає сьогодні з боку держави, відбуваються перебудова чинної системи та її актуалізація. Саме тому перед викладачами і здобувачами вищої освіти стоїть завдання швидко адаптуватися під нові умови й правила. При цьому головним залишається якісна підготовка фахівців, здатних до творчого мислення, до володіння дослідницькими вміннями й навичками, спроможних швидко орієнтуватися у великих обсягах наукової інформації й сучасних інформаційних технологіях.

Ураховуючи складну епідеміологічну ситуацію в нашій країні, й у багатьох країнах світу, коли проблема збереження здоров'я людей стала першочерговою, необхідна зміна формату спілкування між учасниками освітнього процесу. Найбільш ефективним напрямом стало використання технологій дистанційного навчання.

Дистанційне навчання – універсальна, інтегральна, гуманістична форма навчання, на основі якої створюються умови для тих, хто навчається, щодо вільного вибору навчальних дисциплін, викладацького складу з конкретної дисципліни [2].

Сучасна дистанційна освіта дає можливість забезпечити загальнонаціональний доступ до освітніх ресурсів шляхом використання сучасних інформаційних технологій і телекомунікаційних мереж, створює умови для реалізації громадянами своїх прав на освіту [1].

Дистанційні технології – це ті, які реалізуються із застосуванням сучасних інформаційних і телекомунікаційних мереж, що дозволяють здійснювати процес навчання на відстані, без особистого контакту між викладачем і студентом [4].

Нині використання дистанційного навчання – це вимога сучасності. Актуальність здобуття вищої освіти дистанційно зумовлена не тільки необхідністю навчатися без відриву від виробництва людей з обмеженими можливостями, осіб, що перебувають за кордоном, а й тих здобувачів вищої освіти, які в умовах епідеміологічних обставин у певний період здобувають освіту, не відвідуючи закладів вищої освіти.

Дистанційне навчання здійснюється за допомогою різноманітних технологій, які відрізняються за формою подання навчальних матеріалів; наявністю посередника в системі навчання або за централізованою формою навчання; за ступенем використання телекомунікації й персональних комп'ютерів; за технологією організації контролю навчального процесу; за ступенем упровадження в технології навчання звичайних методів ведення освітнього процесу; за методами ідентифікації студентів на іспитах. Разом із тим, дистанційна форма навчання потребує від студентів свідомого й мотивованого підходу до здобуття освіти, особливої самоорганізації й уміння розраховувати свій час.

В умовах дистанційного навчання не зменшується й активна роль викладача, оскільки він має визначити рівень знань здобувача вищої освіти й прийняти рішення щодо коригування програм навчання, аби домогтися найкращого засвоєння навчального матеріалу.

Як свідчать практика й деякі дослідження, тенденція навчання чітко розвивається в напрямі змішаного навчання – як процесу, який створює комфортне інформаційне освітнє середовище, системи комунікацій, що надають усю необхідну навчальну інформацію. Тому застосовуючи дистанційну форму навчання, потрібно урізноманітнювати її види.

Найбільш поширеними стали такі види дистанційних технологій:

– чат-заняття, які відбуваються синхронно, коли всі учасники мають одночасний доступ до чату (Telegram, Viber);

– веб-заняття, або дистанційні лекції, конференції, семінари, ділові ігри, лабораторні роботи, практикуми й інші форми навчальних занять, які проводять за допомогою засобів телекомунікацій та інших можливостей Інтернету (Moodle, Zoom, Google Meet, TeamViewar, Skype);

– телеконференції, які проводять на основі списків розсилки з використанням електронної пошти.

Отже, одне з головних завдань використання дистанційних форм навчання – це вибір оптимального співвідношення найкращих здобутків наявної освітньої системи, сучасних інновацій педагогіки й інструментарію інформаційно-комунікаційних технологій.

Сьогодення вимагає від майбутніх лікарів не тільки глибоких академічних знань, а й розуміння і застосування на практиці інформаційних технологій, що дозволить позитивно, творчо й критично мислити на високому рівні. Такі технології стали інструментами, необхідними для вирішення різноманітних завдань освіти. Одне з таких завдань – постановова «як треба навчатися». Сучасні інформаційні технології допомагають людині розв'язати проблему «навчитися вчитися», оскільки для саморозвитку й самовдосконалення особистості вони є найбільш інтегративними технологіями. А загальноприйнятою думкою є три основні проблеми сучасної системи освіти.

Перша – якість освіти, яка має не тільки задовольняти вимоги сучасності, а й бути налаштованою на віддалене майбутнє. Саме тому розв'язанням цієї проблеми є створення нової філософії випереджальної освіти. Але це можливо за виконання двох умов: фундаменталізації освіти й застосування інноваційного навчання.

Друга проблема – система освіти, яка не сприяє розвитку індивідуальності, особистості. Розв'язанням цієї проблеми може стати організація освіти, за якої використання інформаційних технологій, гнучкого проблемного навчання забезпечує розвиток особистості. Організація такої освіти дасть кожній людині можливість виробити раціональний і оптимальний для неї спосіб здобуття знань, умінь і навичок.

У недоступності якісної освіти для кожного, хто навчається, полягає третя проблема сучасної системи освіти. Найпродуктивніша в її розв'язанні інформаційна підтримка освіти: телекомунікаційні технології, доступність різноманітних баз даних і дистанційна освіта.

Застосування технологій дистанційного навчання виділяє такі переваги для осіб, які навчаються:

1. Економічність – не потрібно витрат на відрядження; можливість навчання без відриву від основної виробничої діяльності.
2. Доступність – свобода від географічного й тимчасового перебування.
3. Мобільність – ефективна реалізація зворотного зв'язку між викладачем і студентом;
4. Індивідуальний темп навчання – залежно від особистих обставин і потреб самостійно встановлюється темп навчання.
5. Гнучкість і свобода – можливість обрання будь-якого курсу навчання, а також самостійне планування часу, місця й тривалості занять.
6. Технологічність – використання в освітньому процесі нових досягнень інформаційних і телекомунікаційних технологій.

На виконання постанови Кабінету Міністрів України, з метою протидії розповсюдженню коронавірусної інфекції на території держави, після введення карантину навчальний процес в Українській медичній стоматологічній академії було переведено в дистанційну форму. Найвний обсяг навчальних матеріалів на кафедрі ендокринології з дитячими інфекційними хворобами дозволив успішно проводити навчання в онлайн-режимі. Студенти повністю забезпечені методичними розробками, зокрема для самостійної роботи. На сторінці кафедри створена тека з навчальними матеріалами для поточного й підсумкового контролю. Ці види контролю дозволяють викладачам об'єктивно оцінити знання студентів в умовах пандемії.

Студенти можуть самостійно готуватися вдома за запропонованими підручниками, готуючи конспекти і відповідаючи на тестові завдання. Вони звертаються із запитаннями, що виникають у процесі навчання, – індивідуально телефоном, на електронну адресу викладача чи кафедри для отримання консультації з питань, що їх цікавлять. Навчання студентів в умовах дистанційної освіти під час карантину потребує індивідуальнішого підходу до викладання матеріалу. Саме тому студенти при вивченні дисципліни мають можливість консультуватися з викладачем особисто телефоном, через електронну скриньку й різноманітні месенджери.

Контроль за дистанційним засвоєнням навчального матеріалу студентами відбувається під час проведення практичних занять, шляхом індивідуального опитування за темами аудиторної й самостійної роботи, а також оцінки поточного контролю, надісланих в електронному вигляді. Підсумковий контроль проводимо теж дистанційно: студенти вирішують тестові завдання й надають відповіді на ситуаційні задачі.

У ситуаційних завданнях із навчальних дисциплін, що викладаються на кафедрі ендокринології з дитячими інфекційними хворобами, змодельовано конкретні клінічні ситуації, в яких відповідно до тематики практичних занять студентам пропонуються суб'єктивні дані про пацієнта з певними симптомами захворювання й результатами основних об'єктивних методів дослідження. Це дозволяє встановити попередній діагноз і зазначити широкий перелік захворювань, які мають близькі до наведених в умовах ситуаційного завдання симптоми й ознаки, для виконання диференційованої діагностики. Здобувачі в он-лайн режимі обговорюють дані основних методів дослідження, пропонують ті чи інші додаткові методи, перераховують ознаки захворювання, які наведені в завданні й подібні до тих, що характерні зі списку хвороб для диференційованої діагностики. Кожний здобувач освіти має можливість висловити свою точку зору, навести відповідні аргументи й обґрунтування.

Не менш важливим є питання набуття й підвищення професіоналізму педагогічних і науково-педагогічних працівників через систему підвищення кваліфікації й стажування. Відповідно до ст. 59 Закону України «Про вищу освіту» підвищення кваліфікації може здійснюватися за різними видами: навчання за освітньою програмою; стажування; участь у сертифікаційних програмах, тренінгах, семінарах, семінарах-практикумах, семінарах-нарадах, семінарах-тренінгах, вебінарах, майстер-класах. Також підвищення кваліфікації може відбуватися в різних формах (інституційна, дуальна, на робочому місці тощо) [3]. При цьому вид, форму й суб'єкта підвищення кваліфікації обирає безпосередньо науково-педагогічний працівник. Новим документом, на який дає посилання цей Закон, є «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників», який на сьогодні діє зі змінами, що були внесені в грудні 2019 р. [5]. З огляду на те, що підвищення кваліфікації враховується під час обрання за конкурсом на посаду науково-педагогічного працівника, значна увага приділяється безперервному професійному зростанню працівників кафедри. Так, лише за останній час працівники кафедри взяли участь у багатьох заходах дистанційного формату й отримали понад 100 сертифікатів.

Синергетичний ефект від самоосвіти, самоорганізації здобувачів вищої освіти в умовах пандемії, підвищення професійного рівня науково-педагогічних працівників і використання дистанційних технологій дозволять досягти якісної освіти, що підтримає привабливість і конкурентоздатність вітчизняних освітніх установ.

Список використаної літератури

1. Актуальність і проблемність дистанційного навчання / Н. Самолюк, М. Швец // *Нова педагогічна думка*. – 2013. – № 1.1. – С. 193.
2. Гарбич-Мошора О.Р. Впровадження дистанційного навчання в навчальний процес для підготовки фахівців інформаційних технологій / О.Р. Гарбич-Мошора // *Інформаційні технології і засоби навчання*. – 2015. – № 1, т. 45. – С. 93-105.
3. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/>.

4. Стефаненко П.В. Дистанционное обучение в высшей школе: монография/ П.В. Стефаненко. – Донецк: ДОННТУ, 2002. – 397 с.
5. Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.09.2019 р. № 800. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF>.

ЄВРОПЕЙСЬКІ ТЕХНІКИ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Богиня Л.В.

Українська медична стоматологічна академія

Розглянуто деякі методики тайм-менеджменту, які можуть застосовуватися в закладах вищої освіти з метою ефективного використання часу в умовах дистанційного навчання. Описано прийоми індивідуального тайм-менеджменту учасників навчального процесу.

Ключові слова: тайм-менеджмент, планування, дистанційне навчання, часова компетентність.

The article considers some methods of time management that can be applied in higher education institutions in order to efficient use of time in conditions of distance learning. The techniques of individual time management of the educational process are described.

Key words: time management, planning, distance learning, temporary competence.

Інтенсивний розвиток усіх суспільних процесів, екстрене впровадження дистанційного навчання в умовах пандемії CoViD-19 зокрема, загострили питання ефективного використання часу як важливого й унікального ресурсу серед усіх інших чинників життя людини. Цей ресурс не є матеріальним, попри те, він досить значимий у досягненні поставлених людиною цілей і результативності її діяльності в цілому.

Одне з основних умінь викладача – уміння організувати власний і оптимально використовувати робочий час. Особливо актуальним воно є в сучасних умовах, коли надмірне навантаження й нестача часу відчуються досить гостро. Реалії організації й проведення занять у закладах вищої освіти різко змінилися, а невідповідні до них викладачі й здобувачі освіти почали відчувати сильний тиск і стрес. Ритм сучасного життя, вимоги дотримання освітніх стандартів вимагають відповідних реакцій, зокрема в питаннях ефективного управління часом.

Застосування всіма учасниками освітнього процесу важливого й дієвого інструмента управління часом – тайм-менеджменту, що становить собою стиль життя й філософію цінності часу у швидкому потоці інформації й надзвичайно мінливому світі, уможлиблює досягнення провідної мети закладу освіти – підготовку конкурентоспроможного фахівця.

У загальному розумінні сутність поняття «тайм-менеджмент» полягає в оптимальному використанні особистого й робочого часу для досягнення поставлених цілей і послаблення дії факторів, що спричиняють надмірні втрати часу. Це набір різноманітних прийомів, технологій, спрямованих на підвищення особистої ефективності, організації й самомотивації людини, а також система методик, за допомогою яких особистість може досягти високих результатів.

Дослідженню тайм-менеджменту присвячені праці здебільшого науковців-економістів. За Б. Трейсі, тайм-менеджмент – це мистецтво управління часом з урахуванням ефективної методики управління власним часом [7]. Ф. О'Коннел визначає тайм-менеджмент як «мистецтво управління часом і один із найефективніших засобів як особистого, так і корпоративного розвитку, уміле балансування між роботою й особистим життям» [6, с. 14]. Г. Архангельський вважає, що тайм-менеджмент – це комплексна система управління собою і своєю діяльністю [2]. Цікавим, на наш погляд, є визначення В. Куликової, яка характеризує тайм-менеджмент як систему методик, за допомогою яких особистість може досягти відмінних результатів, не заганняючи себе в тісні межі [5]. Питання ефективного використання часу в освітній галузі досліджувалося з позицій ефективності керівника закладу освіти. У літературі з менеджменту й психології ділового спілкування описано численні методи і техніки управління часом і оцінки ефективності його використання.

Сучасний викладач має не лише сам оволодіти техніками тайм-менеджменту, а й навчити студентів ефективно використовувати час, знаходити баланс між «часом для навчання» і «часом для життя», бо, як відомо, учні роблять те, що робить учитель, а не те, що він говорить робити.

З огляду на вищевикладене, доречно виокремити ще одну компетентність – «часову компетентність», що безпосередньо стосується кожної людини й належить до ключових компетентностей. Часова компетентність передбачає усвідомлення часу, його емоційне переживання, організацію часу в професійній діяльності й особистому житті з метою забезпечення емоційної стабільності, стресостійкості й самореалізації.

Під час екстреного впровадження дистанційного навчання виявилось, що більшість студентів, як і деякі викладачі, недостатньо володіють методиками й техніками організації часу. Розуміння, що час – це найдефіцитніший ресурс, і якщо ним не керувати, то життя матиме хаотичний (а отже, стресовий) характер, притаманне нечисленній студентській спільноті. Важливість формування часової компетентності, індивідуальної технології тайм-менеджменту, яка б якнайкраще відповідала характеру, темпераменту, біологічним ритмам, на нашу думку, є очевидною.

В європейській практиці нині є чимало методик управління часом, які базуються на основних принципах тайм-менеджменту, а саме: постановка цілей, планування, визначення пріоритетів, безпосередній дії за складеним планом, оцінка досягнень, тобто тайм-менеджмент можна звести до трьох основних слів: плануй, виокремлюй головне (пріоритетне), дій. З розвитком інформаційних технологій маємо все більше гнучких і зручних систем особистого тайм-менеджменту.